

DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**SON SAĞLIK ÇALIŞANI EYLEMLERİ; YENİ BİR "DALGA" NIN HABERCİSİ Mİ?**

Ata SOYER*

Özet

Bu yazıda 2011 yılı içinde yaşanan sağlık çalışanı eylemleri süreci ve bu süreçte öne çıkan yeni sağlık emekçisi kuşağının özellikleri değerlendirilmektedir.

Are The Recent Health Proletarian Protests Prolog To a "New Wave" ?**Abstract**

In this article: the health proletarian protests in year 2011 and the characteristics of the prominent new health proletarian generation are reviewed.

Sağlık çalışanları, geçtiğimiz günlerde bir eylemlilik dönemi yaşadı. Aralık 2010 ile Nisan 2011 arasında yaşanan bu dönem, özellikle 19-20 Nisan Grevleri ve asistan eylemleri ile öne çıktı. Burada tüm eylemlilik döneminden ziyade, daha çok bu süreçteki asistan eylemleri ve bu eylemlerde öne çıkan yeni sağlık emekçisi kuşağını ele almaya çalışacağız.

Ciddi bir ön hazırlık ve örgütsel birikim üzerinde şekillenen sağlıkçı eylemleri, doğaldır ki bu eylemin öznelere olan örgütler tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerin bir bölümü, bu sayımızda yer almıştır. Ancak, burada, bu eylemlerde "yeni" olduğunu düşündüğümüz bir olguyu öne çıkaracağız. Kişisel olarak, 2011 eylemleri sırasında ortaya çıkan "asistan-ağırlıklı eylem ve grevler" in, 1988-90 yılları arasındaki beyaz eylemlere benzeyen farklı ve yeni "dalga" olduğunu düşünüyorum. Düşünmek istiyorum.

Süreç ve Nesnellikler

1. Sağlıkçı eyleminin örgütsel bileşeni, çok çeşitli görünmekle birlikte, temel örgütsel aktörler TTB, SES ve Devrimci Sağlık İş olmuştur. Özellikle TTB, 2010 Genel Kurulu'ndan sonra bir dizi toplantı ve hazırlıkla bir eylem programı hazırlığı içinde olmuş, Aralık 2010'da da örgütsel bir eylem kararı çıkartmıştır. SES ve Devrimci Sağlık İş'in de sürekli eylemlilik içinde olan faaliyetlerinin TTB programı ile çakışması, ciddi

bir sağlıkçı eylemliliğinin güvencesi olmuştur. Bu üç örgüt, sektörün diğer çalışanlarının örgütlerini de eylemliliğe katma başarısını göstermiştir.

2. TTB'ye özel bir yer ayırmak istiyorum. İki şey yaptı TTB Yönetimi (TTB Yönetimi derken, ilgili Tabip Odalarını dahil ediyorum): Birincisi, değişik hekim kesimlerinin özgün sorunlarından yola çıkan kampanyalar. Başlangıçta bu yaklaşıma itiraz ettiyse de, bazı hekim kesimlerinde tuttuğunu birlikte gördük. İkincisi, tüm illeri ve örgütü dolaştı. En muhalifine de gitti. En uçtaki birimdeki meslektaşını da dinledi. Bu da oluşan eylem programının, çok geniş kesimlerce sahiplenilmesini sağladı.

3. Bunların dışında bir şey daha yaptı, TTB. Sıradan hekimlerin ve sağlıkçıların kendilerini ifade etmesine olanak sağlayan bir kanal buldu/yarattı: Müzikle toplu olarak kendini ifade etmek. "Hayde" ve "sözlerimi geri alamam" parçaları ile başlayan müzikle kendini ifade etme yolu, özgün örneklerle yaygınlaştı ve renklendi. Eyleme katılmayanlar dahi, bu yolla eylemin bir parçası olma duygusunu yaşadı.

4. Pekiyi, bu eylemlilik neye ve kime karşıydı? Neden, bu döneme denk düşmüştü? Neydi, bu dönemin farklılığı? Kolay bir yanıt; "seçimler" olabilir. Bu yanıtın, bir parça gerçekliği olabilir. Çünkü, seçimler toplumsal duyarlılığın arttığı dönemlerdir ve vermek istenilen mesajlar alıcılara daha kolay ulaşabilir. Ama, bu, tek ve temel neden değildir. Sağlıkta Dönüşüm Programı (SDP), halkta büyük bir destek oluşturma görüntüsünün arkasında, sağlık

*Dr., Toplum ve Hekim Dergisi Editörü

çalışanlarının çalışma ve yaşam koşullarını tahrip etti. Dayanılmaz koşullara tahammülü, bazı parasal teşviklerle sağlamaya çalışan Hükümet, SDP ile özünde şunu gerçekleştirdi: Bir sağlık piyasası oluşturmak, vatandaşı bu piyasanın bir tüketicisi haline getirmek ve bir tüketim patlaması yaratmak. Üstelik, bu tüketim patlamasını, hekim ve sağlıkçı iş yükünü arttırarak gerçekleştirmek. İş yükü artan hekim ve sağlıkçıları, sıradan çalışanlara dönüştürmek. Kişilerin/hastaların ihtiyacına göre, tıbbın gereklerini yapmakla görevli olan sağlıkçı ve hekimlerin mesleklerini şirketlerin ya da otoritenin isteği doğrultusunda yapan araçlar haline getirmek. İşte bu gün hükümetin bir avantajı gibi sergilenen SDP, özü itibarı ile sağlık emek gücünün yoğun sömürüsü temeline oturmuştur/oturmaktadır. Sürecin en mağdur üç öznesi taşeron işçileri, hemşireler, asistanlardır. Bunlara bir de geleceksizlik duygusunu daha fazla hissetmeye başlayan sağlık öğrencilerini eklemek mümkün.

5. Aralık 2010'da başlayan süreç, bir dizi toplantı ve basın açıklamasından sonra, 13 Mart 2011'de Ankara'da yaklaşık 25-30 bin sağlıkçının katıldığı miting ile devam etti. Daha sonra tüm ülkedeki sağlık birimlerinde yapılan 19-20 Nisan Grevi ile taşlandı. Bunların dışında Hacettepe, Dokuz Eylül, Adnan Menderes, Trakya, Akdeniz, Çukurova, Haydarpaşa Numune gibi büyük birimlerde asistan ağırlıklı grevler yaşandı.

Gerek tüm eylemliliklerde, gerekse özel olarak "asistan" ağırlıklı eylemlerde, yeni bir genç hekim kuşağının sahneye çıktığına inanıyorum. Bu "yeni" nedir, özellikleri nelerdir? Biraz bunları tartışalım

GERÇEKTE "YENİ BİR KUŞAK/DALGA" MI?

6. SDP, en çok üç aktör üzerinde taşeron işçisi, hemşire ve asistan üzerindeki iş yükünü arttırarak, vatandaş-tüketicinin sağlık hizmetleri -piyasasına- ulaşımını arttırma demektir demiştik. Bu yüke katlanma her kesim için farklı araçlarla sağlanmaya çalışılmıştır. Taşeron işçisi, bunca işsiz olduğu bir ülkede "iş bulduğu için mutlu olmaya" koşullandırılmaya çalışılmıştır. Hemşireler ve asistanlar ise, birer işletmeye dönüşen hastanelerde, altına girdikleri angaryaların, işletmenin döner sermayesinden aktarılan "kırıntılar"la çekilebilir olmasına alıştırdılar. İşte bu noktada, üniversitelerin finansal krizi devreye girdi. O "kırıntılar"la yaşamlarını

kısmen düzenleyebilenler, bir anda o kırıntıların bile budandığını yaşadılar. Uzun süredir eylem hazırlığı yapan sağlıkçı örgütleri, kriz nedeniyle yaşamları daha da daraltıldığı için, bir zorunluluk gibi yaşamaya şartlandırıldıkları angaryalara isyan eden bir kitle ile buluştular.

7. Neden diğerleri değil de, asistanlar ağırlıklı olarak isyan etti? Diğerlerinin isyan etmediğini söylemek yanlış olur. Taşeron işçiler, uzun süredir Devrimci Sağlık İş örgütlenmesi kapsamında ciddi direnişler örgütlenmektedir. Özellikle Balcalı direnişi, işçi sınıfı tarihinde özel bir yeri şimdiden elde etmiştir. Hemşirelerin bir bölümü SES bünyesinde yer alarak, uzun süredir eylemliliğin içindedir. Yeni olan kitlesel ve yaygın olarak gündeme gelen asistan eylemliliğidir.

8. Bir kere asistanlar TUS'u (tıpta uzmanlık sınavı) kazanarak gelen kuşaktır. Hekim sayısı arttıkça, sınav kazanmanın zorlaşması, sınavı kazananları daha özel kılmaktadır. Bu, bir özgüven nedenidir. "Bileğimin hakkı ile geldim, çok üzerime gelmeyin. Kimseye eyvallahım olmaz" tavrının arkasında bu özgüven vardır. İhtisas sürecine "geçici" bir dönem diye bakan bu özgüvenli kuşak, kendileri ile kıyaslandığında çok sıkıntılı bir tıp bilgisine sahip hocalarının angaryalarına bu "geçiciliğin" zorunluluğu ile katlanmakta(ydı)lar. Kırılma bu noktada gerçekleşti. Asistanların özgüvenini bir göstergesi de, daha önce hiçbir deneyimleri olmadığı halde, hemen bir araya gelebilmeleri ve çok kısa sürede eylem yapabilmeleridir.

9. Söz konusu grup ile ilgili genelleme yapmak doğru olmaz, ama bazı genel özelliklerin varlığının altını çizmeye çalışıyoruz. Bir özelliği de bu grubun heterojen bir bileşimde olmasıdır. Siyasal ve toplumsal olarak heterojenlikten söz ediyoruz. Belirli aidiyetlere sahip unsurlar içerse de, genel olarak "klasik" politikaya mesafeli heterojen bir kitle. Bu özellik, bir yanı ile çeşitlilik olarak yansımaktadır. Henüz bir politik önderlikten söz etmek için erken gibi. Ama, asistan dalgası güçlendikçe, bu anlamda gelişmeler beklemek gerekir.

10. Bir başka başlık, asistanların diğer sağlık çalışanları ile ilişkisidir. Bilindiği gibi, tıp eğitimi farklı bir hekim kimliğini, hemen tüm tıp öğrencisine açılır: Diğer mesleklerden daha önemli, kutsal, kısa süreli bazı zorluklardan sonra ülkenin ortalamasının üzerinde bir yaşam standardına sahip olacak

insanlar. Bu algı, klinik dönemde daha pekişir. "Eli bıçak tutan", "ileri teknoloji/teknik kullanan", "piyasada farklılığı olan" alanları seçenlerin, diğerlerine karşı "üstün" olduğu fikri, bu algının güçlenmesine katkıda bulunur. İşte bu algıyla asistanlığa başlayan hekimler, bu süreci "geçici" olarak da görse, öğrencilikteki kimlik algısından farklı yeni bir ortak kimlikle karşılaşsınlar: asistanlık. Gerek tıp eğitim sırasında edinilen "hekim kimliği", gerekse asistan kimliği, bu grupta "biz farklıyız" duygusu yaratır. Bu duygu içselleştiği ölçüde, diğer sağlıkçılarla, hatta diğer hekimlerle bir mesafe oluşması söz konusu olur. Sanıyorum, eylemlerde kendini gösteren "mesafe"nin bir açıklaması budur. Ancak, çoğu il ve birimde birlikte eylem yapmak ve hem örgütlerin hem de asistanların olgun tavırları, bu mesafeyi azalttı.

11. SDP'nin bütün yükü sırtlarına binince, asistanlık kimliği daha da belirginleşir. Son eylemlerde, bu ortak kimliğin bir isyana vesile olmasının nedenlerinden biri, SDP'nin bu hekimlerde yarattığı "geleceksizlik" duygusudur. "Geleceksizlik" duygusu, son eylemlere tıp /sağlık öğrencisi katılımının, daha önce görülmemiş boyutlara ulaşmasının da bir etmenidir. Son asistan ve tıp öğrencisi ağırlıklı eylemlerin en temel gerekçelerinden biri, işte bu geleceksizlik duygusudur.

12. Asistan eylemlerinde ortak bir nokta da, mevcut sağlıkçı örgütlerine (TTB, SES, vb) mesafeli duruştur. Yukarıda belirtilen kimlik gerekçesinin yanı sıra, birçok faktör bu durumda etkili olmuş olabilir: İçlerinde sendikalı ve örgütlü olanlar bulunsun da, genel olarak asistanların örgütsüz olması; mevcut örgütlere olan önyargı; mevcut örgütlerin asistanlara özgü etkinliklerinin yeterli olmaması; örgütlerin de genel olarak asistanları "geçici çalışan" olarak görmesi, vb. Ancak, eylemlerin kendi dinamiği, asistanları örgütlere, örgütleri de asistanlara daha yakınlaştırmıştır. Ancak, daha atılacak çok adım vardır.

13. Örgütlerin asistanlarla ilişkisi de standart olmamıştır. Bu yeni dalgayı anlayıp, buna hürmet eden yapılar, asistanlarla en iyi uyumu sağlayanlar olmuştur. Bu konudaki en büyük risk, yeni ve farklı olanı kendine benzetmeye çalışmak ya da kendi düşünceleri doğrultusunda asistanları bir kalıba sokmaya çalışmak olur. Örgütler açısından bir başka problem, uzun süre kitlelerini eylem kavramına uzak

tutup, devletle karşı karşıya gelmekten imtina etmektir. Böylesi bir eylemsiz ve apolitik tutum, daha sonra kitlelerin eyleme katılmalarını zorlaştırıcı etki yapmaktadır.

14. Asistan eylemlerinin en önemli bir başka özelliği, asistanların bizzat kendi sorunlarına, bizzat kendilerinin sahip çıkması, bu sahip çıkışı kimseden medet ummadan bizzat kendi eylemlilikleri ile göstermesidir. Kolektif bir eylem dinamiği yaratmışlardır, asistanlar. Bu nokta çok önemlidir. Zaman zaman sendikaların ve meslek örgütlerinin geleneksel (bürokratik) yapıları, yeni olanın, eylemde olanın ihtiyaçlarına yanıt verememektedir. Dolayısı ile, geleneksel yapılara doğru yapılan zorlamaların da, bir risk taşıdığını söyleyebiliriz.

15. Bu yeni kuşağın dili ve kullandığı araçlar da farklılık arz etmektedir. Zaman zaman başvuru da, "sert" müzikler, saz, marş, vb gibi geleneksel eylem araçları yerine daha özgün ve "yumuşak" müzik ve danslar öne çıkmaktadır. Özellikle TTB'nin çok yerinde bir tespitle gündeme getirdiği "Sözlerimi geri alamam" parçası eşliğinde kendini ifade etme uygulaması, eylemler boyunca çok yaratıcı ve neşeli örneklerle zenginleştirilmiştir. Yine internet, bilgisayar ve diğer çağdaş araçlar, asistan eylemlerinde daha fazla ve yaratıcı biçimde kullanılmıştır.

SONUÇ YERİNE; BELKİ DE HERŞEY YENİ BAŞLIYOR YA DA HAYAT DEVAM EDİYOR...

Evet, son 5-6 aylık sağlıkçı eylemliliği, yeni bir kuşak sağlıkçının-ağırlıklı olarak asistan, tıp öğrencisi, vb-oluşturduğu bir dalgayı müjdelemiştir. Eylemlilik zemini, SDP'nin tahribatını yakından bilen ve izleyen TTB, SES ve Devrimci Sağlık İş tarafından oluşturulmakla birlikte, son dönemin yeni rengini, işte bu dalgayı oluşturanlar vermişlerdir.

SDP, bir sağlık piyasa oluşturulması zemininde, vatandaş-tüketicinin bu piyasanın kurumlarına ulaşımının kolaylaştırılmasının, yani tüketim patlamasının adıdır. Bu patlama, ağırlıklı olarak taşeron işçi, hemşire ve asistan olmak üzere sağlık emekçilerinin sırtına daha fazla yük bindirilmesi ile mümkün hale gelmiştir. Bu yükü, "geçicilik" ya da "işletmeden aktarılan kısıntılarla" tolere edenler, SDP'nin oluşturduğu "geleceksizlik" duygusu ve "kısıntıların" kısılması üzerine isyan etmişlerdir. Ve bu isyan yeni bir dil, yeni bir tarzla hayata geçmiştir. Hoş geldiniz, sevgili meslektaşlarımız...